

Investigating the relation gender and the effect of the presence of women with financial expertise in the composition of the audit committee with the audit quality of the companies admitted to the Tehran Stock Exchange

Soheila Lashgarara ^{1*}, Mehdi Khorramabadi ², Raziye Ahmadi ³

1. Assistant Professor, Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran.

3. Graduated with a master's degree in accounting, Yasin Institute of Higher Education, Borujerd, Iran.

Abstract

Introduction: The presence of women with financial expertise in the composition of the board of directors and specialized committees of stock companies, due to the inherent, personality and moral differences of women compared to men, has brought different monitoring and performance consequences in companies. The sum of the above factors can improve the audit quality. For this purpose, the present study examines the relationship between gender and financial expertise of women in the audit committee with audit quality.

Methods: In order to check the hypotheses of the research, the data of 126 companies admitted to the stock exchange during the period of 1395 to 1399 were tested using panel data regression and logit regression.

Results: The findings indicate that the presence of women in the audit committee of companies is not in a suitable situation and a limited number of companies use the presence of women in their audit committee. The results of the research show that the membership of women in the audit committee has no significant relationship with the quality of accruals, while there is a negative and significant relationship with the disclosure of audit fees. On the other hand, the financial expertise of the female members of the audit committee has no significant relationship with the quality of accruals and the disclosure of audit fees.

Conclusion: Based on the obtained results, it seems that in the environmental conditions of our country, the supervisory role of women in audit committees is not very effective and not only does not improve the quality of audit, but the quality of audit has also decreased. Therefore, more attention should be paid to the real position of expert women in the audit committee in order to play their supervisory and functional role.

Keywords: audit quality, audit fee, audit committee, presence of women in the audit committee.

Extended Abstract

Introduction

The audit committee as a supervisory tool is considered by many experts as the most important specialized committee of the board of directors, which has extensive powers in the field of supervision, accountability and financial reporting process(6). Obviously, in order to effectively and efficiently implement its supervisory role, the audit committee, in addition to professional independence, must also have sufficient financial expertise (2). However, recently, gender diversity in the composition of the board of directors and its specialized committees has been recognized and paid attention to as one of the factors of increasing effectiveness in the performance of companies (6).the effective presence of female managers in the composition of the board of directors of companies due to the elegance, precision and high responsibility of women can have a significant impact on the employment of independent expert auditors with quality and supervision of audit performance and the application of consulting services. . The sum of the above attitudes can provide a basis for improving audit quality.

Methods

The current research is of a quantitative type and because the researched concepts exist objectively in the outside world, it is in the positivist research group. In this research, the library method was first used to collect data and information. In this way, the information needed to complete the theoretical foundations of the research was collected by studying Persian and Latin articles and books. In the following, the required research data were extracted from the video and statistical archives of the

Tehran Stock Exchange Organization and the official website of the Tehran Stock Exchange Company for a period of 5 years and between 1395 and 1399. has been Finally, in ordertest the hypotheses of the research , the regression approach has been used using Eviuse software.

Research Findings

Examining the results of the first and second hypothesis of the research that there is a significant relationship between the presence of a female member in the audit committee and the quality of the audit (based on the quality of accruals and audit fees) showed that the presence of women in the audit committee has no significant relationship with the quality of accruals. While there is a negative and significant relationship with audit fees. Therefore, it seems that in Iranian companies, not only the presence of women has not improved the audit quality, but it has also reduced it. One of the reasons for rejecting the first hypothesis is the lack of belief in the high abilities and inherent creativity of women and the use of conditions for their appropriate presence in the composition of the board of directors and its sub-committees in the environmental conditions of our country. The results of the above hypotheses are against the results of the research of Abbasi et al. (1), while they are consistent with the findings of the research of Ittonen et al (23) and Alhababsah & Yekini, (2021). The third and fourth hypothesis of the research also investigated the significant relationship between the presence of a female member with financial expertise in the audit committee and the quality of the audit (based on the quality of

accruals and the auditor's fee). Abbasi et al. (1), stated that it is believed that female accounting professionals have more responsibility for monitoring financial reports. The reason for this is that they have more accounting accuracy and if the quality of the financial reports is unfavorable, their professional reputation will be damaged. Nevertheless, the examination of the results of the third and fourth hypotheses of the research showed that there was no significant relationship between the financial expertise of the female member of the audit committee and the quality of the audit.

Conclusion

It seems that in our country, there is not enough belief regarding the employment of women with financial expertise in the composition of the board of directors and sub-committees, and there are still uncertainties in this field. Meanwhile, in the past decade, with the expansion of post-graduate education in our country and the major contribution of competent and talented women in this field, it is necessary to lower the limited and traditional view of the patriarchy, and urgently provide the opportunity for the presence of women with financial expertise in the composition of the board of directors. provided companies and by creating confidence and belief in their inherent abilities, used this ability in order to improve their career. Based on the obtained results, it can be suggested that along with the developed countries, the corporate governance guidelines requiring gender diversity with emphasis on financial expertise in the composition of the board of directors and its sub-committees, including

the audit committee, should be amended in order to Both the presence of competent and expert women in important and strategic decision-making of companies, including the audit committee, should be increased, and based on the structural differences of men's and women's views, the monitoring of financial reporting should be improved and its quality should also be increased.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All research data have been received from reliable information banks and other required information has been received from them with the consent and participation of the companies. And all the ethical points, including confidentiality, trustworthiness, accuracy in citing, have been taken into consideration.

Funding

All financial resources and costs for research and publication of the article have been paid by the authors and no financial support has been received.

Authors' contributions

The present research is the result of a collaborative work. The first author is the Corresponding Author. The second author is a research associate and the third author is a master's student in accounting.

Conflicts of interest

This article is titled "Investigating the relation gender and the effect of the presence of women with financial expertise in the composition of the audit committee with the audit quality of the companies admitted to the Tehran Stock Exchange". This research is not in conflict with personal or organizational interests.

بررسی رابطه جنسیت و تاثیر حضور بانوان با تخصص مالی در ترکیب کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

سهیلا لشگرآراء^{۱*}، مهدی خرم آبادی^۲، راضیه احمدی^۳

۱. استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۳. دانش آموخته کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی یاسین، بروجرد، ایران.

چکیده

هدف: حضور زنان با تخصص مالی در ترکیب هیات مدیره و کمیته های تخصصی شرکت های بورسی به واسطه تفاوت های ذاتی، شخصیتی و اخلاقی زنان نسبت به مردان، پیامدهای متفاوت نظارتی و عملکردی را در شرکت ها به ارمغان آورده است. مجموع عوامل فوق می تواند زمینه بهبود کیفیت حسابرسی را فراهم آورد. بدین منظور، پژوهش حاضر به بررسی رابطه جنسیت و تخصص مالی بانوان در کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی می پردازد.

روش: به منظور بررسی فرضیات پژوهش، داده های ۱۲۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار طی بازه زمانی ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ با استفاده از روش رگرسیون پانل دیتا و رگرسیون لجوجیت آزمون شد.

یافته ها: یافته های پژوهش حاکی از آن است که حضور زنان در کمیته حسابرسی شرکت ها در وضعیت مناسبی قرار ندارد و تعداد محدودی از شرکت ها در کمیته حسابرسی خود، از حضور زنان استفاده می کنند. نتایج پژوهش نشان می دهد که عضویت زنان در کمیته حسابرسی با کیفیت اقلام تعهدی ارتباط معناداری ندارد در حالیکه با افشاء حق الزحمه حسابرسی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. از طرفی تخصص مالی اعضا زن کمیته حسابرسی ارتباط معناداری با کیفیت اقلام تعهدی و افشاء حق الزحمه حسابرسی ندارد.

نتیجه گیری: بر اساس نتایج به دست آمده به نظر می رسد که در شرایط محیطی کشور ما، نقش نظارتی زنان در کمیته های حسابرسی چندان تاثیرگذار نیست و نه تنها باعث ارتقاء کیفیت حسابرسی نمی شود، بلکه کیفیت حسابرسی نیز کاهش پیدا کرده است. بنابراین باید به جایگاه واقعی زنان متخصص در کمیته حسابرسی به منظور ایفای نقش نظارتی و عملکردی آنها توجه بیشتری گردد.

واژه های کلیدی: کیفیت حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی، کمیته حسابرسی، حضور زنان در کمیته حسابرسی.

مقدمه

ساختار و اثربخشی هیات مدیره و کمیته‌های فرعی آن یکی از شناخته شده‌ترین اشکال ساز و کارهای درون سازمانی حاکمیت شرکتی می‌باشد (۱۴). به طور خاص، کمیته حسابرسی به عنوان ابزاری نظارتی، از نظر بسیاری از صاحب نظران به عنوان مهم ترین کمیته تخصصی هیات مدیره شناخته می‌شود که دارای اختیارات گسترده ای در زمینه نظارت، پاسخگویی و فرآیند گزارشگری مالی است (۶). با توجه به اینکه سهامداران نمی‌توانند به طور مستمر بر مجموعه اقدامات و رویه های حسابداری اتخاذ شده توسط مدیریت نظارت داشته باشند از این رو، هیات مدیره شرکت ها مسئولیت نظارت بر فرآیندهای مرتبط با گزارشگری مالی، عملکرد حسابرسان مستقل، حسابرسان داخلی و همچنین پیش تأییدیه کلیه خدمات حسابرسی و غیر حسابرسی شرکت را به کمیته حسابرسی تفویض و از این طریق در صدد صیانت از منافع سهامداران هستند (۷). آپوهامی و تاشاکورا (۸) معتقد هستند که وجود کمیته حسابرسی به ایجاد توازن و تعامل مثبت بین هیات مدیره شرکت، حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی کمک می‌کنند. این کمیته می‌تواند بر مدیریت ارشد شرکت نظارت کرده و با بهبود روابط میان حسابرس مستقل و مدیریت، میزان استقلال حسابرس را افزایش دهد و به عنوان عاملی بازدارنده در پیشگیری از تخلف و تقلب مدیریت، نقش موثری ایفا نماید. در صورتی که کمیته حسابرسی در راستای هماهنگ کردن ساز و کار نظارت در شرکت به صورت صحیح سازماندهی شود و مورد استفاده قرار گیرد، می‌تواند برای تمام گروه های ذینفع منافع چشم گیری داشته باشد (۲۱). بدیهی است که کمیته حسابرسی به منظور اجرای اثر بخش و کارآمد نقش نظارتی خود، علاوه بر استقلال حرفه ای، باید از تخصص مالی کافی نیز برخوردار باشد (۲). با این حال، اخیراً تنوع جنسیتی در ترکیب هیات مدیره و کمیته‌های تخصصی آن به عنوان یکی از عوامل افزایش اثربخشی در عملکرد شرکت ها شناخته شده و مورد توجه قرار گرفته است (۶). مبتنی بر مبانی نظری، حضور موثر مدیران زن در ترکیب هیات مدیره شرکت ها به واسطه ظرافت، دقت و مسئولیت پذیری بالای زنان می‌تواند تاثیر به سزایی بر سطح ریسک‌گریزی، محافظه کاری هنگام تصمیم‌گیری و نظارت بر اقدامات مدیریت داشته باشد (۱۹ و ۳۷). در واقع، مشارکت مدیران زن در کمیته‌های فرعی از جمله کمیته حسابرسی، صرفاً یک مساله برابری جنسیتی نیست، بلکه یک مساله حکمرانی خوب است که نیاز به توجه و ملاحظه بیشتری دارد (۱). وجود تفاوت‌های جنسیتی در بروز عملکرد معنادار شرکت ها باعث شده است که در سال‌های اخیر توجه به موضوع تنوع جنسیتی، پیامدهای مهمی برای نظام راهبری شرکتی در پی داشته باشد (۱۲). بررسی

پژوهش های صورت گرفته نشان می‌دهد که به واسطه تفاوت های شخصیتی و اخلاقی متفاوت زنان، وجود تنوع جنسیتی در کمیته‌های فرعی شرکت‌ها باعث تکثر آراء، ارائه راه حل های متنوع، ارتقاء سطح تبادل نظر و استدلال های منطقی درباره مسائل دشوار در مقایسه با کمیته‌هایی که صرفاً از مردان تشکیل شده است، گردیده است (۳۳). چرا که زنان و مردان با توجه به ویژگی‌های شخصیتی که دارند تمایل به بروز ارزش‌های متفاوتی دارند که منجر به نگرش‌ها و رفتارهای گوناگون می‌گردد (۱۸). از طرفی یکی از ویژگی‌های مهم برای هر شرکتی، کیفیت گزارشگری مالی مناسب است که از طریق اعمال کیفیت حسابرسی در انجام فرآیند حسابرسی و اطمینان بخشی حاصل می‌شود. در این راستا کمیته حسابرسی به واسطه اختیارات مرتبط با به کارگیری حسابرسان مستقل متخصص و با کیفیت و نظارت بر عملکرد حسابرسی و اعمال خدمات مشاوره ای، می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء کیفیت حسابرسی ایفا کند. بدیهی است که حضور زنان با تخصص مالی در ترکیب کمیته حسابرسی می‌تواند نقش فعالیت های نظارتی کمیته را در اطمینان بخشی فرآیند گزارشگری مالی و حسابرسی ارتقاء دهد. به نظر می‌رسد که مبتنی بر ویژگی های پیش گفته، زنان تمایل بیشتری دارند که حسابرسان متخصص و مشهورتری را برای شرکت به کار گیرند و از حسابرس تقاضای تلاش و اقدامات بیشتری به منظور افزایش سطح اطمینان بالاتری را دارند (۲۴ و ۲۵). مجموع نگرش های فوق می‌تواند زمینه بهبود کیفیت حسابرسی را فراهم آورد. با وجود اهمیت موضوع، ملاحظه می‌گردد که پژوهش های داخلی اندکی به بررسی نقش تنوع جنسیتی و همچنین تخصص اعضا زن در ترکیب هیات مدیره شرکت ها، کمیته حسابرسی و سایر کمیته های تخصصی و تاثیر این حضور بر جنبه های متعدد عملکردی و نظارتی شرکت ها از جمله کیفیت حسابرسی پرداخته شده است. به نظر می‌رسد که انجام پژوهش هایی در این زمینه در شرایط محیطی کشور ما از اهمیت بالایی برخوردار است، کما اینکه پژوهش های مشابه در این راستا در اکثر کشورها ضمن اینکه از اهمیت درخور توجهی برخوردار هستند، بعضاً حتی زمینه ساز تدوین ساز و کارها و دستورالعمل های قانونی به منظور حضور شایسته بانوان در ارکان راهبری شرکت های بورسی را نیز فراهم آورده اند. در همین راستا در کشور ما نیز دیدگاه افزایش تنوع جنسیتی در ترکیب هیات مدیره شرکت‌ها، مبتنی بر دیدگاه کشورهای توسعه یافته، باید توسعه داده شود. از این رو هدف از پژوهش حاضر پاسخ به این پرسش است که آیا در شرایط محیطی کشور ما، حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی، باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌گردد؟ در ادامه پژوهش، ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش های انجام شده و سپس روش

شناسی پژوهش، یافته‌ها و در نهایت، نتایج و پیشنهادهای ارائه می‌گردد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در دهه گذشته پس از رسوایی شرکت‌های بزرگ مانند انرون، ورلدکام و...، سیاست‌گذاران تصمیم به ایجاد تغییرات اساسی در ساختار راهبری شرکت‌ها گرفتند. یکی از این تصمیمات، لحاظ کردن تنوع جنسیتی و حضور زنان متخصص در ساختار راهبری شرکتی و عرصه تصمیمات مدیریتی بود تا بتوانند از این طریق تفکر گروهی که فقط متشکل از حضور هیات مدیره‌های مرد بود را پشت سر بگذارند (۳). در این زمینه، سیاست‌گذاران در کشورهای مختلف، برای حضور زنان، قوانین متفاوتی را به تصویب رساندند. به عنوان مثال کشورهایی مانند نروژ، اسپانیا و فرانسه کرسی‌های اجباری برای حضور زنان در ترکیب هیات مدیره شرکت‌ها وضع کردند، به طوری که سهم زنان در ترکیب هیات مدیره تا میزان ۴۰٪ افزایش یافت و عدم رعایت آن با تشبیهاتی همچون جریمه، اثر منفی بر دریافت قراردادهای دولتی و همچنین عدم پرداخت حق الزحمه مدیران اجرایی همراه شده است. همچنین، کشورهایی مانند فنلاند، سوئد و انگلیس رویکرد داوطلبانه (اصل سازگاری یا توضیح دهی) را در پیش گرفتند. بدین صورت که شرکت‌ها باید سیاست‌های تنوع جنسیتی را بپذیرند و اطلاعات مرتبط با آن را نیز منتشر و افشاء کنند و در صورت عدم سازگاری یا محدودیت‌های موجود، باید توضیحات کافی در این زمینه ارائه دهند (۱۱). لازم به ذکر است که حتی در رویکرد داوطلبانه نیز، سیاست‌گذاران شرکت‌ها را ترغیب و وادار به افزایش تعداد مدیران زن در ترکیب هیات مدیره و کمیته‌های تخصصی می‌کنند. به عنوان مثال، در انگلیس گزارش‌های منتشر شده حکایت از افزایش تعداد مدیران زن در ترکیب هیات مدیره شرکت‌ها دارد و ضوابط و اهداف جدیدی نیز در این زمینه وضع شده است (۱).

در خصوص حضور زنان در کمیته حسابرسی، تحقیقات تجربی شواهد متعددی را نشان می‌دهد که حضور مدیران زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی باعث بهبود کیفیت اقلام تعهدی (سود)، بهبود کیفیت حسابرسی و همچنین بهبود کیفیت کنترل‌های داخلی و نظارتی می‌گردد (۳۷). در بیشتر کشورها، نظارت عالی بر فرآیند گزارشگری مالی شرکت، محور اصلی وظایف کمیته حسابرسی را تشکیل می‌دهد. اهمیت کمیته حسابرسی در شرکت‌ها به واسطه نقش نظارتی آن بر فرآیند حسابداری و گزارشگری مالی است (۶) که نتیجه آن کاهش هزینه‌های نمایندگی و صیانت از منافع سهامداران شرکت می‌باشد (۱۵). علاوه بر این، گال و همکاران (۲۰) در پژوهش خود

نشان دادند که کیفیت حسابرسی یکی از برون‌دادها و مکانیسم‌های تشخیص اثربخشی و کارآمدی کمیته حسابرسی است. انتظار می‌رود که مدیران زن در کمیته‌های حسابرسی به طور موثر بر رفتار مدیریت و عملکرد حسابرسان نظارت کرده و از این طریق کیفیت حسابرسی را بهبود بخشند زیرا به احتمال زیاد مدیران زن تحمل کمتری نسبت به رفتارهای فرصت طلبانه مدیریت و تسامح حسابرسان نشان می‌دهند (۱۶). به احتمال زیاد، زنان حساسیت بیشتری نسبت به مسائل اخلاقی و مسئولیت‌های اجتماعی دارند و مدیران زن توسعه اخلاقی بیشتری نسبت به مدیران مرد دارند. از مدیران زن انتظار نمی‌رود که درگیر فرآیندهای مرتبط با مدیریت سود و دستکاری در رویه‌های حسابداری به منظور کسب منافع شخصی شوند (۱۰ و ۳۸). علاوه بر موارد پیش گفته، اثربخشی کمیته حسابرسی در اجرای اهداف بستگی به دانش، تخصص و صلاحیت حرفه‌ای اعضای آن نیز دارد (۲۲). تخصص مالی نقش مهمی در اثر بخشی کمیته حسابرسی دارد، زیرا متخصص مالی درک و دانش بالایی در خصوص تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی و رویه‌های اتخاذ شده دارد. نهادهای تدوین‌کننده مقررات در ایالات متحده آمریکا نیز اهمیت بالایی برای تخصص کمیته حسابرسی قائل هستند (۲۹). الحاباسا و یکینی (۷) معتقدند که نقش نظارتی کمیته حسابرسی از طریق تخصص مالی بیشتر اعضای کمیته محقق می‌شود. هرچند که قانون‌گذاران در خصوص موثرترین نوع تخصص مالی برای نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی صراحت ندارند، با این وجود در آمریکا و انگلیس، عمدتاً متخصصان حسابداری به عنوان متخصصان مالی تلقی می‌گردند و از صلاحیت لازم در این زمینه برخوردار هستند (۱۳). دیدگاه دیگر این است که متخصصان غیرحسابداری هم می‌توانند در کمیته حسابرسی موثر باشند، لذا بررسی‌های بیشتر در این زمینه ضروری است (۳۶). خروجی اثربخشی کمیته حسابرسی باید در بهبود فرآیند حسابداری و حسابرسی واحد تجاری متجلی گردد. یکی از چرخه‌های مهم گزارشگری مالی که به بهبود کیفیت گزارشگری مالی مرتبط می‌شود، کیفیت حسابرسی است. اصطلاح کیفیت حسابرسی برای حسابرسان و ذی‌نفعان صورت‌های مالی معانی متفاوتی دارد. کاربران زمانی حسابرسی را با کیفیت تلقی می‌کنند که در نتیجه آن این اطمینان حاصل شود که صورت‌های مالی عاری از هرگونه اشتباه و تحریف با اهمیت باشد (۲۳). کیفیت حسابرسی معمولاً از طریق میزان انطباق آن با استانداردهای حسابرسی تعریف می‌شود (۲۷). دی آنجلو، کیفیت حسابرسی را استنباط بازار از احتمال توانایی حسابرس در کشف و گزارش یک تخلف در سیستم حسابداری صاحبکار تعریف کرده است. همچنین کیفیت

حسابرسی را احتمال عدم انتشار گزارش مقبول، برای صورت-های مالی حاوی اشتباهات اساسی بیان کرده است. کیفیت حسابرسی علاوه بر اینکه به طور مستقیم تحت تاثیر ویژگی های حرفه ای حسابرسان مستقل نظیر استقلال کافی، دوره تصدی و تخصص حسابرس در صنعت مربوطه قرار می گیرد، به طور غیر مستقیم نیز از ویژگی های حرفه ای مرتبط با اعضای کمیته حسابرسی نظیر دانش و تخصص مالی اعضاء تاثیر می پذیرد (۹). در این بین همان طوری که پیش تر عنوان گردید، حضور موثر زنان با تخصص و دانش مالی در ترکیب کمیته حسابرسی به واسطه ویژگی های شخصیتی، فرهنگی و اخلاقی ایشان می تواند باعث بهبود کیفیت حسابرسی گردد. از این رو هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه بین جنسیت و تخصص مالی بانوان در کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران می باشد. با بررسی پژوهش های داخلی انجام شده، تاکنون هیچ پژوهش مشابهی در این زمینه انجام نشده است. در ذیل به برخی پژوهش های خارجی و داخلی که تاثیر حضور زنان بر سایر ابعاد عملکردی شرکت ها را مورد بررسی قرار داده اند، اشاره می گردد:

میگد و همکاران (۳) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین تنوع جنسیتی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار کشور مصر پرداختند. یافته های پژوهش بر مبنای بهره گیری از الگوی رگرسیونی حداقل مربعات معمولی بیانگر این است که یک ارتباط مثبت و معنادار بین حضور بانوان در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی وجود دارد. همچنین یافته های دیگر پژوهش نشان می دهد که حق الزحمه حسابرسی، به عنوان نماینده ای برای تلاش حسابرس و کیفیت حسابرسی به طور قابل توجهی با نسبت حضور بانوان در کمیته حسابرسی، ارتباط دارد.

لو (۳۰) در پژوهشی به بررسی تاثیر حضور بانوان بر کیفیت حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی با استفاده از الگوی رگرسیونی داده های پانلیدر کشور چین پرداخت. نتایج پژوهش بیانگر این است که حضور بانوان در ترکیب کمیته حسابرسی به واسطه اعمال یکپارچگی در طراحی فرآیندهای مرتبط با کنترل های داخلی و رویه های حسابرسی داخلی، باعث افزایش کیفیت حسابرسی از طریق پرداخت هزینه های حسابرسی بالاتر می شود. در این پژوهش توصیه شده است که شرکت ها با بهره گیری از بانوان متخصص در کمیته های تخصصی هیات مدیره، می توانند زمینه ارتقاء کیفیت حسابرسی و کاهش ریسک اطلاعاتی ناشی از گزارشگری مالی را برای ذینفعان فراهم آورند. الحاباسا و یکینی (۷) در پژوهشی به بررسی تاثیر تنوع جنسیتی و تخصص در صنعت

بر کیفیت حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار کشور اردن پرداختند. برای این منظور تعداد ۱۱۵ شرکت بورسی در کشور اردن برای سالهای ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش پژوهش، رگرسیون حداقل مربعات و داده های پانلی بود. نتایج پژوهش نشان داد که بین تخصص در صنعت و کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، در حالی که بین تنوع جنسیتی و کیفیت حسابرسی رابطه معناداری یافت نشد.

کلیم الله عباسی و همکاران (۱) به مطالعه تاثیر حضور کارشناسان مالی زن و مرد در کمیته های حسابرسی بر کیفیت حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس انگلیس طی سالهای ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ پرداختند. پژوهش انجام شده با استفاده از داده های ۳۵۰ شرکت منتخب و بهره گیری از روش تحلیل رگرسیون با داده های پانلی انجام شده است. نتایج پژوهش بیانگر این است که بین حضور زنان با تخصص حسابداری و مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد در حالی که متخصصان زن غیرحسابداری فاقد رابطه معناداری با کیفیت حسابرسی بودند. همچنین یافته های دیگر پژوهش نشان داد که بین متخصصان حسابداری و غیرحسابداری مرد حاضر در ترکیب کمیته حسابرسی، با کیفیت حسابرسی رابطه معناداری وجود نداشت.

با این وجود ساییدو و ایفاوا (۳۴) در پژوهشی به بررسی تاثیر ویژگی های هیات مدیره بر کیفیت حسابرسی با نقش تعدیل گری تنوع جنسیتی در کشور نیجریه با استفاده از الگوی رگرسیونی پروبیت باینری پرداختند. یافته های پژوهش نشان داد که اندازه هیات مدیره بر کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معناداری دارد اما بین استقلال هیات مدیره و تنوع جنسیتی بر کیفیت حسابرسی ارتباط معناداری وجود ندارد. همچنین در این مطالعه اثر تعدیل کنندگی تنوع جنسیتی بر رابطه بین استقلال هیات مدیره و کیفیت حسابرسی تایید نگردید. به نظر می رسد که در شرایط محیطی کشور نیجریه به واسطه ضعف نظام راهبری شرکت ها و رویکردهای فرهنگی حاکم، زمینه حضور و تاثیرگذاری بانوان متخصص مالی در ترکیب کمیته های تخصصی هیات مدیره از جمله کمیته حسابرسی فراهم نیست.

اورادی و درجری (۳۲) در پژوهشی رابطه بین حضور بانوان با تخصص مالی در ترکیب کمیته حسابرسی و احتمال تجدید ارائه صورت های مالی را بررسی کردند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که تنوع جنسیتی کمیته حسابرسی احتمال بکارگیری حسابرسان

با کیفیت بالاتر را افزایش می دهد، از این رو احتمال تجدید ارائه صورت های مالی کاهش می یابد. آنها همچنین نشان دادند که در ایالات متحده حضور بانوان با تخصص مالی در ترکیب کمیته حسابرسی، منجر به انتخاب حسابرسان با کیفیت بالاتر و همچنین تقاضای تلاش بیشتر از حسابرسان به نفع افزایش کیفیت حسابرسی شده است.

قاضی فینی و ابراهیمیان مشهدی (۱۷) در پژوهش خود به بررسی تاثیر کمیته حسابرسی بر کیفیت حسابرسی با نقش تعدیلگری تنوع جنسیتی پرداختند. پژوهش انجام شده با استفاده از داده های ۱۳۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ و با بهره گیری از الگوی رگرسیونی خطی چند متغیره انجام شده است. یافته های پژوهش بیانگر این است که بین کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. با این وجود متغیر تعدیلگر تنوع جنسیتی باعث تقویت رابطه بین کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی نشده است. عبدی و همکاران (۴) به بررسی تنوع جنسیتی اعضای کمیته حسابرسی، هیات مدیره و مدیر مالی و افشای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت با استفاده از آزمون نظریه دگرگیزی پرداختند. برای این منظور ۳۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی سالهای ۹۱ تا ۹۶ انتخاب شد. فرضیه های پژوهش نیز با استفاده از تحلیل رگرسیون با داده های ترکیبی آزمون شدند. نتایج تجربی پژوهش نشان دادند که زن ها به علت ویژگی های اخلاقی و شخصیتی متفاوت، اولویت خود را در منافع دیگران می بینند. از این رو، مبتنی بر این ویژگی ها، حضور عضو زن در کمیته حسابرسی، هیات مدیره و سمت مدیر مالی می تواند باعث ارتقاء سطح مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت شود. یافته های پژوهش حکایت از تاثیر مثبت و معنادار مولفه های فوق بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها دارد.

کاظمی علوم و همکاران (۲۵) در پژوهشی به بررسی تاثیر تنوع جنسیتی در هیات مدیره و کمیته حسابرسی بر کیفیت سود پرداختند. برای این منظور، داده های ۱۵۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ با استفاده از تحلیل رگرسیون با رویکرد داده های ترکیبی نامتوازن مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان داد که تنوع جنسیتی در ترکیب کمیته حسابرسی بر کیفیت سود شرکت ها تاثیر معناداری دارد در حالی که حضور زنان در هیات مدیره تاثیر معناداری بر کیفیت سود شرکت ها ندارد.

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کمی و به سبب آنکه مفاهیم مورد پژوهش به صورت عینی در دنیای خارجی وجود دارد، در گروه تحقیقات اثبات گرایی است. از آنجا که روش این پژوهش مبتنی بر توصیف روابط واقعی میان داده های موجود است (توصیف آنچه که هست) که در قالب الگو بیان می گردد، پژوهش در زمره تحقیقات توصیفی به شمار می رود. برای این منظور، نخست جنبه های واقعی روابط شناخته شده و سپس الگوی پژوهش بر مبنای فرضیات و روابط مربوطه ارائه شده است. در این پژوهش برای گردآوری داده ها و اطلاعات، ابتدا از روش کتابخانه ای استفاده شده است. به این ترتیب که اطلاعات مورد نیاز جهت تکمیل مبانی نظری پژوهش با مطالعه مقالات و کتب فارسی و لاتین گردآوری گردید. در ادامه، داده های پژوهش مورد نیاز، از لوح های فشرده آرشیو تصویری و آماری سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سایت رسمی شرکت بورس اوراق بهادار تهران، و دیگر پایگاه های اینترنتی مرتبط، برای بازه زمانی ۵ ساله و بین سال های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ استخراج شده است. در نهایت، به منظور بررسی و آزمون فرضیات پژوهش مطابق با مبانی نظری، از رویکرد رگرسیونی با استفاده از نرم افزار ایویوز استفاده شده است.

فرضیه های پژوهش

این پژوهش به بررسی رابطه بین جنسیت و تخصص مالی در کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی می پردازد. در راستای دستیابی به اهداف پژوهش و با توجه به مبانی نظری ذکر شده، فرضیه های پژوهش به شکل زیر بیان می شوند:

فرضیه اول: بین حضور عضو زن در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (کیفیت اقلام تعهدی) رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین حضور عضو زن در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرسان) رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (کیفیت اقلام تعهدی) رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرسان) رابطه معنی داری وجود دارد.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری این پژوهش مشتمل بر شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد و روش نمونه گیری، روش حذف سیستماتیک است. به این ترتیب که نمونه پژوهش شامل شرکت هایی است که ویژگی های زیر را دارند: ۱- به منظور همگن شدن نمونه آماری در سال های مورد بررسی، شرکت ها

$$\begin{aligned}
ACCR_{jt}/A_{jt-1} = & \beta_1 [1/A_{jt-1}] \\
& + \beta_2 \left[\frac{(\Delta REV_{jt} - \Delta REC_{jt})}{A_{jt-1}} \right] \\
& + \beta_3 [PPE_{jt}/A_{jt-1}] \\
& + \beta_4 [CFO_{jt}/A_{jt-1}] \\
& + \beta_5 DCFO_{jt} \\
& + \beta_6 [(CFO_{jt}/A_{jt-1}) \\
& * DCFO_{jt}] + \varepsilon_{jt}
\end{aligned}$$

$ACCR_{jt}$: کل ارقام تعهدی شرکت است که با استفاده از رابطه ذیل محاسبه می‌گردد:

$$ACCR_{jt} = EARN_{jt} - CFO_{jt}$$

$EARN_{jt}$: سود قبل از ارقام غیر مترقبه شرکت i در سال t و CFO_{jt} : جریان نقدی حاصل از عملیات شرکت i در سال t است. A_{jt-1} : کل دارایی شرکت j در سال $t-1$ ، ΔREV_{jt} : تغییر در فروش خالص شرکت (درآمدهای فروش) شرکت i در سال t ، ΔREC_{jt} : تغییرات در مطالبات شرکت (مبلغ حساب‌های دریافتی) i در سال t ، PPE_{jt} : ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در سال t ، CFO_{jt} : جریان‌های نقدی حاصل از عملیات شرکت j در سال t ، $DCFO_{jt}$: یک متغیر دامی است، اگر جریان‌های نقدی عملیاتی شرکت منفی باشد متغیر برابر ۱ است، در غیر این صورت برابر صفر است و ε عبارت خطا (باقیمانده مدل) است.

پس از تخمین مدل، باقیمانده رگرسیون، بیانگر ارقام تعهدی اختیاری است. سپس قدرمطلق ارقام تعهدی اختیاری محاسبه شده و در نهایت در منفی یک ضرب می‌گردد.

مدل (۲) - کوتاری و همکاران (۲۰۰۵)

$$\begin{aligned}
ACCR_{jt}/A_{jt-1} = & \beta_1 [1/A_{jt-1}] \\
& + \beta_2 [(\Delta REV_{jt} - \Delta REC_{jt}) \\
& /A_{jt-1}] + \beta_3 [PPE_{jt}/A_{jt-1}] \\
& + \varepsilon_{jt}
\end{aligned}$$

$ACCR_{jt}$: کل ارقام تعهدی شرکت است. A_{jt-1} : کل دارایی شرکت j در سال $t-1$ ، ΔREV_{jt} : تغییر در فروش خالص شرکت (درآمدهای فروش) شرکت i در سال t ، ΔREC_{jt} : تغییرات در مطالبات شرکت (مبلغ حساب‌های دریافتی) i در سال t ، PPE_{jt} : ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت i در سال t و ε باقیمانده مدل (خطا) است.

در این مدل نیز پس از تخمین مدل، باقیمانده رگرسیون، بیانگر ارقام تعهدی اختیاری است. سپس قدرمطلق ارقام تعهدی اختیاری محاسبه شده و در نهایت در منفی یک ضرب می‌گردد.

ب- حق الزحمه حسابرس ($audfee$):

پیش از سال ۱۳۹۵ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند و طی دوره پژوهش تغییر فعالیت و یا تغییر سال مالی نداده باشند ۲- سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد ۳- اطلاعات مالی آنها برای کل بازه زمانی مورد بررسی در دسترس باشد ۴- سهام شرکت‌ها در هر یک از سال‌های دوره پژوهش، وقفه معاملاتی بیش از سه ماه نداشته باشد ۵- شرکت‌های نمونه جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ و واسطه‌گری مالی، بانک‌ها و شرکت‌های بیمه نباشند. با توجه به محدودیت‌های بیان شده، تعداد ۱۲۶ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب گردید.

مدل و متغیرهای پژوهش

این پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین جنسیت و تخصص مالی در کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی است. بدین منظور مبتنی بر پژوهش کلیم الله عباسی و همکاران (۲۰۲۰)، برای بررسی فرضیه‌ها از الگوی رگرسیونی زیر استفاده شده است:

$$AQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 acfem_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 Lev_{it}$$

مدل رگرسیونی (۱)

$$audfee_{it} = \beta_0 + \beta_1 femacc_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 Lev_{it}$$

مدل رگرسیونی (۲)

$$AQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 acfem_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 Lev_{it}$$

مدل رگرسیونی (۳)

$$audfee_{it} = \beta_0 + \beta_1 femacc_{it} + \beta_2 Size_{it} + \beta_3 Lev_{it}$$

مدل رگرسیونی (۴)

در الگوی مذکور، AQ_{it} ، کیفیت حسابرسی مبتنی بر کیفیت ارقام تعهدی، $audfee_{it}$ ، کیفیت حسابرسی مبتنی بر حق الزحمه حسابرسی، $acfem_{it}$ ، حضور عضو زن در کمیته حسابرسی، $femacc_{it}$ ، تخصص مالی عضو زن کمیته حسابرسی، $Size_{it}$ ، اندازه شرکت و Lev_{it} ، اهرم مالی شرکت را نشان می‌دهد.

متغیر وابسته

الف- کیفیت حسابرسی (AQ)

برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی بر اساس ارقام تعهدی غیر عادی، از مدل شماره (۱) با استفاده از مدل بال و شیواکومار (۲۰۰۶) و مدل شماره (۲) با استفاده از مدل کوتاری و همکاران (۲۰۰۵) استفاده گردیده است.

مدل (۱) - بال و شیواکومار (۲۰۰۶):

برای اندازه گیری حق الزحمه حسابرسی، از لگاریتم طبیعی حق الزحمه حسابرسی شرکت استفاده شده است.

متغیر مستقل

الف- عضو زن در کمیته حسابرسی (acfem): اگر حداقل یک زن در کمیته حسابرسی وجود داشته باشد، به آن عدد ۱ تعلق می‌گیرد و در غیر این صورت صفر است.

ب- تخصص مالی عضو زن کمیته حسابرسی (femacc): اگر عضو زن کمیته حسابرسی دارای تخصص حسابداری یا مالی باشد به آن عدد ۱ تعلق می‌گیرد و در غیر اینصورت صفر است.

متغیرهای کنترلی

اهرم مالی (LEV): جمع بدهی‌ها تقسیم بر مجموع ارزش دفتری دارایی‌ها و اندازه شرکت (SIZE): که از طریق لگاریتم کل دارایی شرکت به دست می‌آید.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

برای آرایه‌ی یک نمای کلی از خصوصیات مهم متغیرهای محاسبه شده، در جدول زیر برخی از آمارهای توصیفی این متغیرها، شامل میانگین، میانه، انحراف معیار، حداقل و حداکثر مشاهدات آرایه شده است.

جدول ۱: نتایج آمار توصیفی داده‌های کمی پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
کیفیت حسابرسی	-۰/۲۹۱	-۰/۱۶۰	۰/۳۷۵	-۳/۱۱۹	۰/۰۰۰
افشاء حق الزحمه حسابرس	۰/۴۳۰	.	۰/۴۹۵	.	۱
حضور عضو زن در کمیته حسابرسی	۰/۰۸۱	.	۰/۲۷۳	.	۱
حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی	۰/۸۲۷	۱	۰/۳۸۲	.	۱
اندازه شرکت	۱۴/۷۷۶	۱۴/۴۸۰	۱/۶۱۷	۱۱/۱۹۸	۲۰/۱۸۳
اهرم مالی	۰/۵۹۰	۰/۵۸۳	۰/۲۴۸	۰/۰۶۰	۲/۶۲۳

بررسی نتایج آمار توصیفی پژوهش نشان می‌دهد که میانگین کیفیت حسابرسی و افشاء حق الزحمه حسابرسی در شرکت‌های مورد بررسی به ترتیب برابر $-۰/۲۹۱$ و $۰/۴۳۰$ بود که نشان می‌دهد اکثر شرکت‌ها مبلغ حق الزحمه حسابرسی خود را افشاء نمی‌کنند. بررسی عضویت زنان در کمیته‌های حسابرسی شرکت‌ها به گونه‌ای است که حدود ۸ درصد از اعضای کمیته حسابرسی در کل شرکت‌های مورد بررسی را زنان تشکیل داده‌اند به عبارتی تنها ۵۲ عضو زن در کمیته‌های حسابرسی شرکت‌ها حضور داشتند. همچنین از این تعداد بیش از ۸۲ درصد آنها با تخصص حسابداری یا مالی بودند. پارامترهای پراکندگی نیز، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. در بین متغیرهای اصلی پژوهش، انحراف معیار حضور عضو زن در کمیته حسابرسی $۰/۲۷۳$ و انحراف معیار افشاء حق الزحمه حسابرس $۰/۴۹۵$ است که نشان می‌دهد این دو متغیر به ترتیب کمترین و بیشترین میزان پراکندگی را دارند.

آمار استنباطی و آزمون فرضیه‌ها

قبل از برآورد مدل، ذکر این نکته ضروری است که با توجه به ماهیت متغیرهای وابسته تحقیق برای تخمین مدل رگرسیونی کیفیت حسابرسی (آزمون فرضیه اول)، از روش پانل دیتا استفاده

شد در حالی که برای تخمین مدل رگرسیونی افشاء حق الزحمه حسابرسی (آزمون فرضیه دوم)، از روش لججیت استفاده گردید. همچنین چون متغیر تخصص مالی عضو زن در کمیته حسابرسی تنها برای داده‌های اعضا زن کمیته حسابرسی انجام می‌گیرد، لذا برای فرضیه سوم (کیفیت حسابرسی) از روش رگرسیون OLS و برای فرضیه چهارم (افشاء حق الزحمه حسابرسی)، از روش لججیت استفاده شد.

در ادامه، به تخمین مدل‌های تجربی و آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته می‌شود.

فرضیه اول: بین حضور عضو زن در کمیته حسابرسی و کیفیت

حسابرسی (کیفیت اقلام تعهدی) رابطه معنی‌داری وجود دارد. بررسی فروض کلاسیک مدل برازش شده نشان می‌دهد که مدل رگرسیونی دارای خود همبستگی سریالی و همچنین باقیمانده‌های غیر نرمال می‌باشد ($\text{sig} < ۰/۰۵$)، در حالی که دارای واریانس همسانی می‌باشد ($\text{sig} > ۰/۰۵$). از طرفی آزمون‌های داده‌های پانل نشان داد که در سطح خطای ۵ درصد، سطح معنی‌داری آزمون F لیمر ($۲/۳۷۵$) کمتر از $۰/۰۵$ و معنی‌دار است لذا برای

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

برازش مدل، روش تابلویی مناسب است. همچنین سطح معنی-داری آزمون هاسمن (۰/۳۴۴) بزرگتر از ۰/۰۵ و غیر معنی‌دار است، لذا برای تخمین مدل رگرسیونی روش اثرات تصادفی مناسب‌تر است. لازم به ذکر است با توجه به اینکه تخمین مدل از روش اثرات تصادفی است، بنابراین وجود مشکل خودهمبستگی سریالی برطرف می‌گردد.

جدول ۲: نتایج آزمون فرضیه اول (متغیر وابسته: کیفیت حسابرسی)

نتیجه	سطح خطا	آماره t	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
-	۰/۰۰۰	-۳/۵۷۶	۰/۱۸۸	-۰/۶۷۲	β_0 مقدار ثابت
عدم رد H_0	۰/۸۵۹	-۰/۱۷۸	۰/۰۵۸	-۰/۰۱۰	β_1 حضور عضو زن در کمیته حسابرسی
-	۰/۰۴۰	۲/۰۶۲	۰/۰۱۲	۰/۰۲۶	β_2 اندازه شرکت
-	۰/۹۴۷	۰/۰۶۷	۰/۰۷۱	۰/۰۰۵	β_3 اهرم مالی
آماره F ۱/۴۷۷ (۰/۰۰۰)					دوربین واتسون ۲/۰۳۲

نتیجه	فرض H_0	مقدار آزمون	تعیین مدل رگرسیون	آزمون داده‌های پانل
پانل تابلویی	رد H_0	۲/۳۷۵ (۰/۰۰۰)	آزمون F لیمر	
اثرات تصادفی	عدم رد H_0	۰/۳۴۴ (۰/۹۵۲)	آزمون هاسمن	
وجود خود همبستگی	رد H_0	۱۳/۸۳۱ (۰/۰۰۰)	بروش گادفری	
عدم وجود ناهمسانی واریانس	عدم رد H_0	۱/۳۳۲ (۰/۲۶۳)	بروش پاگان گادفری	فروض کلاسیک
توزیع غیر نرمال	رد H_0	۴۶/۲۱۸ (۰/۰۰۰)	چارک-برا	

بررسی شاخص‌های ارزیابی مدل رگرسیونی فرضیه دوم نشان داد که مقدار احتمال نسبت درست‌نمایی و همچنین مقدار احتمال آزمون هاسمن لمشو، کوچکتر از ۵ درصد است. از این رو می‌توان بیان کرد که مدل رگرسیونی تخمین زده شده به خوبی برازش شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم پژوهش در جدول ۳ ارائه شده است.

بررسی نتایج تخمین مدل نشان داد که حضور عضو زن در کمیته حسابرسی ($t = -۰/۱۷۸$) در سطح خطای ۵ درصد ارتباط معنا-داری با کیفیت حسابرسی (کیفیت اقلام تعهدی) ندارد. بنابراین فرضیه اول پژوهش، با سطح خطای ۰/۸ که بزرگتر از ۵ درصد است، مورد تایید قرار نگرفت.

فرضیه دوم: بین حضور عضو زن در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرسی) رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۳: نتایج آزمون فرضیه دوم (متغیر وابسته: حق الزحمه حسابرسی)

نتیجه	سطح خطا	آماره Z	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
-	۰/۰۲۲	۲/۲۸۸	۰/۸۱۷	۱/۸۷۰	β_0 عدد ثابت
عدم رد H_0	۰/۰۳۲	-۲/۱۴۸	۰/۳۳۱	-۰/۲۱۷	β_1 حضور عضو زن در کمیته حسابرسی
-	۰/۲۶۳	-۱/۱۲۰	۰/۰۵۲	-۰/۰۵۹	β_2 اندازه شرکت

	β				اهرم مالی
-	۰/۰۰۰	-۵/۰۹۲	۰/۴۱۹	-۲/۱۳۳	۳
<hr/>					
٪ ۴/۲۴۲	ضریب تعیین مک فادن		شاخص‌های ارزیابی مدل		
(۰/۰۰۰) ۳۶/۵۲۲	نسبت درست‌نمایی				
(۰/۲۰۳) ۱۰/۹۷۹	آزمون هاسمر لمشو				
<hr/>					
(٪ ۸۲/۷) ۲۹۷	درصد صحیح پیش بینی افشا حق الزحمه (۰)		صحت تخمین مدل		
(٪ ۳۷/۳) ۱۰۱	درصد صحیح پیش بینی عدم افشا حق الزحمه (۱)		تعداد کل مشاهدات ۶۳۰		
٪ ۶۳,۲	درصد کل پیش بینی صحیح				

فرضیه سوم: بین حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (کیفیت اقلام تعهدی) رابطه معنی‌داری وجود دارد. بررسی فروض کلاسیک نشان داد که در مدل برازش شده خودهمبستگی و ناهمسانی واریانس مشاهده نمی‌گردد ($sig > 0.05$). نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم پژوهش، در جدول ۴ ارائه شده است.

همان طوری که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌گردد، سطح معنی‌داری مقدار آماره Z ، حضور عضو زن در کمیته حسابرسی ($Z = -2.148$) کمتر از ۵ درصد و معنی‌دار است ($sig = 0.032$). در نتیجه فرضیه دوم پژوهش تایید می‌گردد. به عبارت دیگر بین حضور عضو زن در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرس) رابطه معنی‌داری وجود دارد. این نتایج نشان می‌دهد که حضور عضو زن در کمیته حسابرسی، باعث افزایش افشاء حق الزحمه حسابرسی شرکت‌ها می‌گردد.

جدول ۴: نتایج آزمون فرضیه سوم (متغیر وابسته: کیفیت حسابرسی)

نتیجه	سطح خطا	آماره t	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
-	۰/۰۱۲	-۲/۶۱۰	۰/۵۱۰	-۱/۳۳۱	β_0 مقدار ثابت
عدم رد H_0	۰/۷۰۶	۰/۳۷۹	۰/۱۶۲	۰/۰۶۱	β_1 حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی
-	۰/۰۵۶	۱/۹۵۵	۰/۰۳۹	۰/۰۷۶	β_2 اندازه شرکت
-	۰/۴۵۴	-۰/۷۵۶	۰/۲۶۰	-۰/۱۹۶	β_3 اهرم مالی
آماره F ۱/۳۹۰ (۰/۰۰۰)					
دوربین واتسون ۲/۲۵۳					
نتیجه	فرض H_0	مقدار آزمون	تعیین مدل رگرسیون	آزمون داده‌های پانل	
از آنجایی که مدل بصورت پانل نمی‌باشد لذا نیازی به انجام آزمون F لیمر و هاسمن نمی‌باشد					
عدم وجود خود همبستگی	عدم رد H_0	۰/۵۱۷ (۰/۶۰۰)	بروش گادفری		
عدم وجود ناهمسانی واریانس	عدم رد H_0	۱/۶۶۶ (۰/۱۸۷)	بروش پاگان گادفری	فروض کلاسیک	
توزیع غیر نرمال	رد H_0	۵۰/۸۸۳ (۰/۰۰۰)	چارک-بِرا		

تعهدی) ندارد ($sig > 0.05$). از این رو فرضیه سوم تحقیق مورد تایید قرار نگرفت.

بررسی نتایج تخمین مدل نشان داد که حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی ($t = 0.379$) در سطح خطای ۵ درصد، ارتباط معناداری با کیفیت حسابرسی (کیفیت اقلام

فرضیه چهارم: بین حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرس) رابطه معناداری وجود دارد.

بررسی شاخص‌های ارزیابی مدل رگرسیونی فرضیه چهارم نشان داد که مقدار احتمال نسبت درست نمایی و آزمون هاسمر لمشو، کوچک تر از ۵ درصد بدست آمده است، که بیانگر برازش مناسب مدل می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم پژوهش، در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون فرضیه چهارم (متغیر وابسته: حق الزحمه حسابرس)

نتیجه	سطح خطا	آماره Z	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
-	۰/۵۶۲	-۰/۵۸۱	۲/۶۵۶	۱/۵۴۲ -	β_0 عدد ثابت
عدم رد H_0	۰/۱۶۲	-۱/۳۹۹	۰/۸۲۴	۱/۱۵۳ -	β_1 حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی
-	۰/۳۶۵	۰/۹۰۶	۰/۲۰۶	۰/۱۸۷	β_2 اندازه شرکت
-	۰/۲۳۱	-۱/۱۹۹	۱/۵۶۸	۱/۸۸۰ -	β_3 اهرم مالی
۴/۶۲۸٪		ضریب تعیین مک فادن		شاخص‌های ارزیابی مدل	
(۰/۴۰۹) ۲/۸۹۲		نسبت درست‌نمایی			
(۰/۰۹۷) ۱۳/۴۶۶		آزمون هاسمر لمشو			
۳۷ (۱۰۰٪)		درصد صحیح پیش بینی عدم افشا حق الزحمه (۰)		صحت تخمین مدل تعداد کل مشاهدات ۶۳۰	
۲ (۱۳/۳۳٪)		درصد صحیح پیش بینی افشا حق الزحمه (۱)			
۷۵٪		درصد کل پیش بینی صحیح			

همانطوری که در جدول ۵ ملاحظه می‌گردد، سطح معنی‌داری مقدار آماره Z، حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی ($Z = -1/399$) بزرگتر از ۵ درصد و غیر معنی‌دار است، در نتیجه فرض H_0 رد نمی‌شود. به عبارتی بین حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرس) رابطه معناداری وجود ندارد و در نتیجه فرضیه چهارم پژوهش رد می‌گردد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

برای بهبود ساز و کارهای حاکمیت شرکتی، تنوع جنسیتی یکی از ویژگی‌های اصلی در کمیته حسابرسی به شمار می‌رود (۱۰). چرا که حضور زنان متخصص در کمیته حسابرسی نه تنها تنوع و تکثر اعضاء را افزایش می‌دهد، بلکه به واسطه ظرافت و نوع نگاه متفاوت زنان، تلاش‌های مرتبط با نظارت هیات مدیره را نیز تقویت می‌کند (۵). مبتنی بر مبانی نظری، زنان حساسیت بیشتری نسبت به مسائل اخلاقی و اجتماعی دارند (۳۷ و ۱۹). این امر ممکن است به جهت‌گیری‌های اخلاقی متفاوت زنان و مردان برگردد (۲۵). ارزش‌ها و علایق زنان به گونه‌ای است که در قیاس با مردان، نسبت به رفتارهای غیر اخلاقی حساس‌تر هستند (۲۸). از این رو پژوهش‌های تجربی نشان می‌دهد که اعضاء زن هیات مدیره نظارت بهتری بر مدیران دارند (۵) زیرا آنها تمایلی به تبانی ندارند، همچنین، اعتماد به نفس کاذب کمتری دارند و با احتمال بیشتری ریسک‌گریز هستند (۲۳). تحت این شرایط، سطح نظارت افزایش می‌یابد و این موضوع موجب تسهیل تفکر مستقل در تصمیم‌گیری آنها می‌شود (۳۱). بنابراین انتظار می‌رود که مدیران زن، کمتر درگیر فعالیت‌های مرتبط با دستکاری گزارش‌های مالی در جهت منافع شخصی گردند، به عبارتی آنها درصد هستند که تا حد ممکن شهرت و استقلال خود را حفظ نمایند (۲۶). بدین ترتیب مدیران زن در موقعیت بهتری برای به چالش کشیدن و زیر سوال بردن تصمیمات مدیریت قرار دارند. از این رو در مجموع انتظار می‌رود که با ایجاد شرایط مناسب برای به کارگیری حضور بانوان، کیفیت حسابرسی بهبود یابد. دستورالعمل‌های اخیر حاکمیت شرکتی مبنی بر افزایش تنوع جنسیتی در ترکیب هیات مدیره شرکت‌ها و کمیته‌های فرعی آن، بیانگر اهمیت بررسی موضوعات مرتبط با تنوع جنسیتی با تأکید بر تخصص مالی می‌باشد. در این راستا در این پژوهش، تأثیر حضور مدیران زن با تخصص مالی در کمیته‌های حسابرسی به عنوان یک مکانیسم مؤثر در بهبود کیفیت حسابرسی مورد مطالعه قرار گرفته است.

بررسی نتایج فرضیه اول پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار بین حضور عضو زن در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (مبتنی بر کیفیت ارقام تعهدی) نشان داد که حضور زنان در کمیته حسابرسی ارتباط معناداری با کیفیت ارقام تعهدی ندارد. یکی از دلایل رد شدن فرضیه اول را می‌توان اینگونه استنباط نمود که موضوع کیفیت ارقام تعهدی، در ابتدا ابزاری مرتبط با مفهوم مدیریت سود است و از آنجایی که تصمیمات اجرایی مرتبط با مدیریت سود، عمدتاً از اختیارات هیات مدیره شرکت‌ها است و در این زمینه کمیته حسابرسی نقش مشاوره‌ای ایفا می‌کند، از این رو حضور حداقلی بانوان در کمیته حسابرسی شرکت‌ها نتوانسته است کیفیت حسابرسی را از طریق کیفیت ارقام تعهدی

ارتقاء دهد. نتایج حاصل از فرضیه فوق، مخالف نتایج پژوهش عباسی و همکاران (۱) می‌باشد در حالی که با یافته‌های پژوهش ساییدو و وایفاوا (۳۴) مطابقت دارد.

نتایج فرضیه دوم پژوهش مبنی بر رابطه منفی و معنادار بین حضور زنان در ترکیب کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (مبتنی بر حق الزحمه حسابرسی) بیانگر این است که پیشنهاد انتخاب حسابرس مستقل توسط کمیته حسابرسی بستر مناسبی به منظور انتخاب حسابرسان واجد صلاحیت در راستای افزایش کیفیت حسابرسی فراهم کرده است. در این میان مبتنی بر ویژگی‌های پیش گفته در مورد بانوان و تأکید آنها بر شایسته‌گزینی و اعمال ظرافت‌های ذاتی در این زمینه، کیفیت حسابرسی بهبود یافته است (هر چند که مقدار آن قابل توجه نیست)، با این وجود به واسطه اعمال نقش نظارتی و جلوگیری از رانت‌های انتخاب حسابرسان مستقل گزینشی، متناسب با کیفیت حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی افزایشی نبوده است. نتایج این فرضیه با پژوهش میگرد و همکاران (۳) همراستا می‌باشد، لکن با پژوهش لو (۳۰) مبنی بر رابطه مثبت و معنادار بین حضور زنان در کمیته حسابرسی و افزایش حق الزحمه حسابرسی مطابقت ندارد.

فرضیه سوم پژوهش به بررسی رابطه معنادار بین حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (مبتنی بر کیفیت ارقام تعهدی) پرداخته است.

اعتقاد بر این است که صورت‌های مالی و رویه‌های حسابداری به کار گرفته شده، ماهیت پیچیده‌ای دارند. از این رو یکی از الزامات مهم نظارت مؤثر بر فرآیند گزارشگری مالی، داشتن تخصص مالی و حسابداری کافی می‌باشد. بنابراین به نظر می‌رسد حضور افراد با دانش حسابداری و حسابرسی، موقعیت بهتری برای نظارت و ایفا و ارزیابی مسئولیت پاسخگویی و پاسخ‌خواهی از مدیریت و حسابرسان فراهم می‌آورد (۱۵). کریشنان و ویسواناتان (۲۷) نشان دادند که حضور و شایستگی متخصصان حسابداری و مالی، این امکان را فراهم می‌آورد تا مقررات مربوط به دعاوی حقوقی را نیز به طور مناسب ارزیابی کنند؛ که این امر باعث می‌شود کیفیت حسابرسی نیز ارتقاء یابد. عباسی و همکاران (۱)، بیان کردند تصور بر این است که متخصصان حسابداری زن، مسئولیت بیشتری برای نظارت بر گزارش‌های مالی دارند. علت این امر این است که آن‌ها دقت حسابداری بیشتری دارند و در صورت نامطلوب بودن کیفیت گزارش‌های مالی، اعتبار حرفه‌ای‌شان آسیب می‌بیند. بنابراین این انگیزه در آن‌ها ایجاد می‌شود که نظارت بر گزارشات مالی را افزایش دهند. از این رو، حضور متخصصان حسابداری و مالی زن در کمیته‌ها، دست مدیریت برای دستکاری در حوزه بحث و تحلیل مدیریتی راجع به گزارش‌های مالی و از جمله دستکاری ارقام تعهدی را محدود می‌کند.

تحقیقات قبلی نیز نشان داده است تخصص مالی کمیته حسابرسی، به ویژه تخصص حسابداری، نظارت بر گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد (۱۵ و ۳۱). با این وجود بر اساس نتایج پژوهش اخیر ملاحظه گردید که در شرایط محیطی کشور ما، ارتباط معناداری بین تخصص مالی عضو زن در کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی (مبتنی بر ارقام تعهدی) وجود ندارد. همان طوری که پیش تر نیز عنوان گردید به نظر می رسد که در کشور ما، در خصوص به کارگیری زنان با تخصص مالی در ترکیب هیات مدیره و کمیته های فرعی، باور کافی وجود ندارد و در این زمینه هنوز ابهاماتی وجود دارد که نتیجه این باور غلط منجر به حضور حداقلی بانوان با تخصص مالی (حدود ۸ درصد) در ترکیب کمیته حسابرسی شرکت های بورسی و متعاقب آن عدم تاثیرگذاری کافی آنها در این زمینه شده است. این در حالی است که در یک دهه گذشته با گسترش تحصیلات تکمیلی در کشورمان و سهم عمده بانوان شایسته و با استعداد در این زمینه، باید با پایین کشیدن دیدگاه محدود و سنتی مرد سالار، به فوریت زمینه حضور شایسته زنان با تخصص مالی را در ترکیب هیات مدیره شرکت ها فراهم و با ایجاد اطمینان و باور به توانایی های ذاتی آنها، از این توانمندی در راستای بهبود حرفه استفاده کرد. در این راستا، نتایج پژوهش دالیوال و همکاران (۱۵)، نشان داد که حضور بانوان با تخصص حسابداری، کیفیت حسابرسی را از طریق ارقام تعهدی افزایش می دهد که مخالف با نتایج پژوهش اخیر در شرایط محیطی کشور ایران می باشد. با این وجود، ایتونن و همکاران (۲۳)، در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین تعداد زنان در کمیته حسابرسی و گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود ندارد و الحاباسا و همکاران (۷)، نیز نشان دادند که ارتباطی بین تنوع جنسیتی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی وجود ندارد که همسو با نتایج پژوهش اخیر می باشد.

نتایج فرضیه چهارم پژوهش نیز بیانگر عدم ارتباط معنادار بین حضور عضو زن با تخصص مالی در کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی (حق الزحمه حسابرس) می باشد.

به طور مشابه، به نظر می رسد که در شرایط محیطی کشور به واسطه ضعف نظام راهبری شرکت ها و رویکردهای فرهنگی حاکم، زمینه حضور و تاثیرگذاری بانوان متخصص مالی در ترکیب کمیته حسابرسی فراهم نبوده و از این نظر حضور حداقلی بانوان نتوانسته است کیفیت حسابرسی را از طریق حق الزحمه حسابرسی افزایش دهد. نتایج فرضیه اخیر مخالف پژوهشآلدامن و همکاران (۶) مبنی بر این که وجود اعضاء با تخصص حسابداری و مالی در کمیته حسابرسی رابطه مثبت و معنی داری با حق الزحمه حسابرسی را ممکن می سازد، می باشد.

بر اساس نتایج بدست آمده، به نظر می رسد که حضور زنان در ساز و کارهای درون سازمانی حاکمیت شرکتی مانند کمیته حسابرسی، در ایران نقش قابل توجه و موثری در کیفیت حسابرسی و گزارشگری مالی ندارد. به عبارت دیگر می توان بیان کرد که در این زمینه زنان دارای نفوذ و اثربخشی کافی نیستند و به واسطه اینکه حضور حداقلی در ترکیب هیات مدیره شرکت ها را دارند، نتوانسته اند که در تصمیم گیری های اصلی شرکت به ایفای نقش بپردازند.

بر این اساس به منظور برطرف نمودن این نقیصه، می توان پیشنهاد کرد که همگام با کشورهای توسعه یافته، دستورالعمل حاکمیت شرکتی مبنی بر الزام تنوع جنسیتی با تاکید بر تخصص مالی در ترکیب هیات مدیره و کمیته های فرعی آن از جمله کمیته حسابرسی، اصلاح گردد تا از این طریق هم حضور زنان متخصص و شایسته در تصمیم گیری مهم و استراتژیک شرکت ها از جمله کمیته حسابرسی افزایش یابد و هم مبتنی بر تفاوت های ساختاری دیدگاه زنان و مردان، نظارت بر گزارشگری مالی ارتقاء و متعاقب آن کیفیت حسابرسی نیز افزایش یابد.

ملاحظات اخلاقی

پژوهشگران اطمینان می دهند که تمامی داده های مورد نیاز پژوهش با نهایت دقت از بانک های اطلاعاتی مرتبط جمع آوری و در امر تحلیل های آماری به کار گرفته شده اند.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمام نکات اخلاقی شامل رازداری، امانت داری، دقت در استناددهی، قدردانی از دیگران، رعایت ارزش های اخلاقی در گردآوری داده ها، رعایت حریم خصوصی شرکت کنندگان توسط پژوهشگران مدنظر قرار گرفته است.

حامی مالی

تمام منابع مالی و هزینه پژوهش و انتشار مقاله تماماً بر عهده نویسندگان بوده و هیچ گونه حمایت مالی دریافت نشده است.

مشارکت نویسندگان

مقاله برگرفته از یک کار پژوهشی مشارکتی بوده است. نویسنده اول، نویسنده مسئول مقاله است. نویسنده دوم، همکار پژوهشی و نویسنده سوم، دانش آموخته کارشناسی ارشد حسابداری می باشد.

تعارض منافع

عنوان مقاله «بررسی رابطه جنسیت و تاثیر حضور بانوان با تخصص مالی در ترکیب کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» می باشد که هیچگونه منافات و تعارض منافی با منافع شخصی یا سازمانی ندارد.

References

1. Abbasi, K, Alam, MA & Bhuiyan, B. (2020). Audit committees, female directors and the types of female and male financial experts : further evidence, *Journal of Business Research*, 114(c), 186-197, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.04.013>.
2. Abbott, L. J., Parker, S., & Peters, G. F. (2004). Audit committee characteristics and restatements. *Auditing: A journal of practice & theory*, 23(1), 69-87. <https://doi.org/10.2308/aud.2004.23.1.69>.
3. Abdel-Meguid, A., Abuzeid, M., El-Helaly, M. & Shehata, N. (2023), "The relationship between board gender diversity and audit quality in Egypt", *Journal of Economic and Administrative Sciences*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JEAS-08-2022-0199>. ISSN: 1026-4116.
4. Abdi, M., Kazemi Ulum, M., Mohammadpour Zanjani, M & Parvizi, A. (2018). Gender diversity of members of the audit committee, board of directors and financial manager and the disclosure of corporate social responsibility: testing alternative theory. *Accounting and auditing studies*, 26 (4), 544-569.
5. Adams, R., & Ferreira. D.(2009). Women in the boardroom and their impact on governance and performance, *Journal of Financial Economics*, Vol.94, 291–309. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2008.10.007>.
6. Aldamen, H., Hollindale, J., & Ziegelmayr, J. L. (2018). Female audit committee members and their influence on audit fees, *Accounting & Finance*, 58(1), 57-89. <https://doi.org/10.1111/acfi.12248>.
7. Alhababsah, S & Yekini, S. (2021). Audit Committee and Audit Quality: An Empirical Analysis Considering Industry Expertise, Legal Expertise and Gender Diversity, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 42(C). doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2021.10037
8. Appuhami, R., & Tashakor, S. (2017). The impact of audit committee characteristics on CSR disclosure : an analysis of Australian firms. *Australian Accounting Review*, 27(4), 400-420. doi.org/10.1111/auar.12170.
9. Bani Mahd, B & Jafari Manafi, Reza. (2018). Accrual quality and auditor selection, *Empirical Studies in Financial Accounting*, 9(33): 81-98.
10. Bernardi, R.A., Bean, D.F., & Weippert, K.M. (2002). Signaling Gender Diversity through Annual Report Pictures: A Research Note on Image Management. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(4), 609- 616. [Doi.10.1108/09513570210441440](https://doi.org/10.1108/09513570210441440).
11. Bhuiyan, M. B. U., Rahman, A., & Sultana, N. (2020). Female tainted directors, financial reporting quality and audit fees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 16(2),1-42, doi.org/10.1016/j.jcae.2020.100189.
12. Carter, D., Simkins, B., & Simpson, W. (2003). Corporate governance, board diversity, and firm value, *The Financial Review*, 38(1), 33–53. <https://doi.org/10.1111/1540-6288.00034>.
13. Cohen, J. R., Hoitash, U., Krishnamoorthy, G., & Wright, A. M. (2014). The effect of audit committee industry expertise on monitoring the financial reporting process, *The Accounting Review*, 89(1), 243-273. <https://doi.org/10.2308/accr-50585>.
14. Connelly, B. L., Hoskisson, R. E., Tihanyi, L, & Certo, S. T. (2010). Ownership as a form of corporate governance, *Journal of Management Studies*, 47(8), 1561–1589. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2010.00929.x>.
15. Dhaliwal, D. A. N., Naiker, V. I. C., & Navissi, F. (2010). The association between accruals quality and the characteristics of accounting experts and mix of expertise on audit committees, *Contemporary Accounting Research*, 27(3), 787-827. doi.org/10.1111/j.1911-3846.2010.01027.x.

16. Erhardt, N., Werbel, J. & Shrader, C. (2003) Board of director diversity and firm financial performance, *Corporate Governance An International Review*, 11(2), 102–110. doi:10.1111/1467-8683.00011.
17. Ghazi Finney, S & Ebrahimian Mashhadhi, V. (2023). Examining the impact of the audit committee on audit quality considering the type of industry, legal considerations and gender diversity, *New Research Approaches in Management and Accounting*, 89 (7), 155-187.
18. Geiger, M., & Connell, B. (2011). Governance associated with the revelation of internal control material weaknesses and their subsequent remediation, *Contemporary Accounting Research*, 28(1), 331-383. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2010.01037.x>.
19. Gul, F. A., Hutchinson, M., & Lai, K. M. (2013). Gender-diverse boards and properties of analyst earnings forecasts. *Accounting horizons*, 27(3), 511-538. doi.org/10.2308/acch-50486.
20. Gul, F.A., Srinidhi, B., Ng, A.C. (2011). Does gender diversity improve the informativeness of stock prices? *Journal of Accounting and Economics*, 51(3), 314-338. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2011.01.005>.
21. Huse, M., & Solberg, A. (2006). Gender-related boardroom dynamics: how Scandinavian women make and can make contributions on corporate boards, *Women in Management Review*, 21(2), 113–130. <https://doi.org/10.1108/09649420610650693>.
22. Huse, M., Nielsen, S., & Hagen, I.M. (2009). Women and employee-elected board members, and their contributions to board control tasks, *Journal of Business Ethics*, Vol.89, 581–597. <https://doi.org/10.1007/s10551-008-0018-4>.
23. Ittonen, K., Miettinen, J., & Vähämaa, S. (2010). Does female representation on audit committees affect audit fees?, *Quarterly Journal of Finance and Accounting*, 94(3), 113-139. <https://www.jstor.org/stable/23074633>.
24. Imani Barandagh, M., Abdi, M & Kazemi Ulum, M. (2016). Investigating the effect of gender diversity in the audit committee on the audit fees of companies listed on the Tehran Stock Exchange, *Accounting and Auditing Reviews*, 24 (3), 322-303.
25. Kazemi Ulum, M., Imani Barandagh, M & Abdi, M. (2018). Investigating the effect of gender diversity in the board of directors and audit committee on profit quality, *Journal of Accounting Knowledge*. 10(36), 137-168.
26. Klein, A. (2002). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management. *Journal of accounting and economics*, 33(3), 375-400. doi.org/10.1016/S0165-4101(02)00059-9.
27. Krishnan, G., & Visvanathan, G. (2009). Do auditors price audit committee's expertise? The case of accounting versus nonaccounting financial experts. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 24(1), 115-144. doi.org/10.1177/0148558X0902400107.
28. Limerick, B., & Field, T. (2003). Women's voices on developing an ethical public service. *Women in Management Review*. 18(8), 398-405. doi:10.1108/09649420310507488.
29. Lisic, L. L., Myers, L. A., Seidel, T. A., & Zhou, J. (2019). Does audit committee accounting expertise help to promote audit quality? Evidence from auditor reporting of internal control.
30. Luh, P.K. (2023). Gender of firm leadership, audit committee gender diversity and audit quality through the lens of audit fee: a Ghanaian insight, *Gender in Management*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/GM-06-2022-0215>.
31. Naiker, V., & Sharma, D. S. (2009). Former audit partners on the audit committee and internal control deficiencies, *The Accounting*

Review, 84(2), 559-587.doi.org/10.2308/accr.2009.84.2.559.

32. Oradi, J., & Izadi, J. (2019). Audit committee gender diversity and financial reporting: evidence from restatements. *Managerial Auditing Journal*, 35(1), 67-92.

33. Rose, C. (2007). Does female board representation influence firm performance? The Danish evidence, *Corporate Governance An International Review*, 15(2), 404–413.[doi:10.1111/j.1467-8683.2007.00570.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8683.2007.00570.x).

34. Saidu, M. & Aifuwa, H.O. (2020). Board Characteristics and Audit Quality: The Moderating Role of Gender Diversity, *International Journal of Business & Law Research*, 8(1):144-155.

35. Singh, V., Kumra, S., & Vinnicombe, S. (2002). Gender and impression management: Playing the promotion

game. *Journal of business ethics*, 37(1), 77-89.

36. Stedham, Y., Yamamura, J. H., & Beekun, R. I. (2007). Gender differences in business ethics: Justice and relativist perspectives. *Business ethics: A European review*, 16(2), 163-174.[doi:10.1111/j.1467-8608.2007.00486.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8608.2007.00486.x).

37. Thiruvadi, S., & Huang, H. W. (2011). Audit committee gender differences and earnings management, *Gender in Management: An International Journal*, 26(7), 483–498.doi.org/10.1108/17542411111175469.

38. Xie, B., Davidson, W. N., & DaDalt, P. J. (2003). Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee, *Journal of Corporate Finance*, 9(3), 295–316. [https://doi.org/10.1016/S0929-1199\(02\)00006-8](https://doi.org/10.1016/S0929-1199(02)00006-8).